

Το χιούμορ στην οργανική μουσική του Wolfgang Amadeus Mozart

Ερευνητική εργασία
των μαθητών της Β΄ Λυκείου

- ▣ Νικηφόρου Αναστασόπουλου
- ▣ Σεργκεί Μπράμι
- ▣ Νίκου Κούτρα
- ▣ Στέφανου Βασιλειάδη

Α΄ Αρσάκειο Λύκειο Ψυχικού

7 Μαΐου 2015

Θέατρο Αρσακείων Σχολείων Ψυχικού

MOZART

Ο Wolfgang Amadeus Mozart γεννήθηκε στις 27 Ιανουαρίου 1756 στο Salzburg. Υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους συνθέτες κλασικής μουσικής,

ένα «παιδί θαύμα». Σε ηλικία 3 ετών αναζητούσε και εύρισκε στο πιάνο τα διαστήματα 3ης, σε ηλικία τεσσάρων, πριν ακόμα διδαχθεί τις νότες, προσπάθησε να συνθέσει ένα κοντσέρτο. Ο πατέρας και η μητέρα του αφοσιώθηκαν εξολοκλήρου στη μουσική εκπαίδευση των δύο παιδιών. Μάλιστα ο πατέρας του είχε τη γενναιότητα να απαρνηθεί εντελώς τη σύνθεση από την ημέρα που ο γιος του άρχισε επίσης να συνθέτει

Σε ηλικία 18 ετών είχε ήδη συνθέσει περισσότερα από 200 έργα. Συνολικά έγραψε περίπου 600 έργα, διέπρεψε δε σε όλα τα είδη.

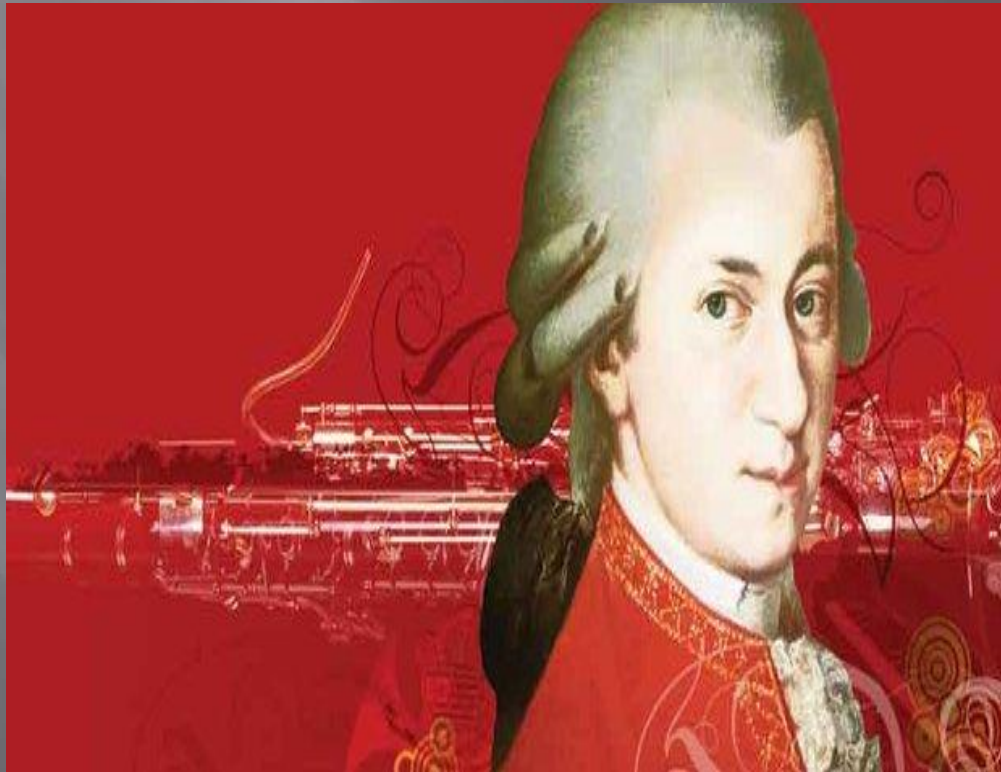
Για να γνωρίσει κανείς το Mozart πρέπει να διαβάσει τα χαριτωμένα γράμματα που έγραφε σε όλους τους δικούς του και που ευτυχώς σώθηκαν στο μεγαλύτερο μέρος τους. Αποτελούν την εικόνα του ευφάνταστου πνεύματός του, της αγαθής και αγνής καρδιάς του, του εύθυμου χαρακτήρα του. Μαρτυρούν το πνεύμα, τη χάρη, το θέλγητρο, τη λεπτή ευαισθησία της μουσικής του.

- ▣ Οι συμφωνίες του, οι σονάτες του, τα κουαρτέτα του έχουν όλη τη στερεότητα και την επινοητικότητα των έργων του Haydn και παρουσιάζουν το θέλγητρο μιας έκφρασης που είναι πλούσια ψυχολογική και που διακρίνεται για την ευκολία και την εφευρετικότητά της. Εξ' αιτίας αυτών ο Mozart ορίζεται σαν τον μεγαλύτερο αυτοσχεδιαστή όλων των εποχών.
- ▣ Η έμπνευση δεν του ερχόταν ύστερα από μια αναζήτηση με πάθος, ύστερα από έναν αγώνα της διάνοιας και της θέλησης ενάντια στη φύση. Και δεν εκδηλωνόταν με μια κατάσταση υπερδιέγερσης και ορμής. Απεναντίας φαινόταν ότι αυτή ήταν η κανονική, η ισορροπημένη κατάστασή του. Και η ήσυχη πηγή ήταν πράγματι αστείρευτη.
- ▣ Οι συνθέσεις του Mozart ξεπέρασαν ό.τι γράφτηκε από άλλους συνθέτες στο ίδιο χρονικό διάστημα ή κατά τη διάρκεια μιας πολύ μακράς ζωής. Ο Mozart είναι το θαύμα της ιστορίας της μουσικής.

ΤΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΑΣΤΕΙΟ

- ▣ Το «Μουσικό Αστείο» του Μότσαρτ θεωρείται έξοχο παράδειγμα πνευματώδους μουσικής. Πρόκειται για μια σειρά από γκάφες που είναι εσκεμμένα διάσπαρτες μέσα στο κείμενο και οι οποίες ακολουθούνται από κάποιες οφθαλμοφανώς λάθος νότες, τις οποίες ο ερμηνευτής καλείται να παίξει επίτηδες. Ακούμε ένα απόσπασμα από το τόσο ευχάριστο αυτό κομμάτι του Mozart.

- ▣ Περνάμε τώρα σε ένα άλλο παράδειγμα της μουσικής του Mozart και συγκεκριμένα στο «Andante» από τη συμφωνία σε σολ ελάσσονα Κεχελ.550, όπου βρίσκουμε διάσπαρτα χιουμοριστικά στοιχεία, που αποτελούν απότοκο του αριστοκρατικού του προφίλ.

- ▣ Η σοβαροφάνεια του προφίλ αυτού δεν είναι τίποτα άλλο από μια παρωδία του style galant· ευγενές, σοβαρό έως και λυρικό στην επιφάνεια, κωμικό έως παιδαριώδες στη βάση του. Ο χαρακτήρας του μέρους προφανώς και διαθέτει συναισθηματική δύναμη και λυρισμό – ιδίως στο τμήμα της ανάπτυξης αλλά και στο σύνολό του εν γένει – η ραχοκοκκαλιά του όμως είναι κωμική. Απροετοίμαστο υλικό που εμφανίζεται από το πουθενά, πεισματικές επαναλήψεις φθόγγων και χαριτωμένα ρυθμικά σχήματα, συναισθηματικά έως γλυκερά μοτίβα, αποτελούν λίγες μόνο από τις κωμικές πινελιές του «Andante».

- ▣ Γενικά, οφείλουμε να παραδεχτούμε ότι, όσον αφορά στην οργανική μουσική του Mozart, πέσαμε έξω στις προσδοκίες μας. Γνωρίζοντας ότι στη μουσική του για όπερα κάνει ευρεία χρήση όλων των κωμικών μέσων και έχοντας υπόψη μας την χαριτωμένη αλληλογραφία του, γεμάτη από αστεία, λογοπαίγνια, πολύπλοκους αναγραμματισμούς, χοντρά πειράγματα και ευφυολογήματα, πίστεψαμε πως ανάλογα τέτοια δείγματα θα βρίσκαμε πληθώρα και στην ενόργανη μουσική του. Κάτι τέτοιο δε συμβαίνει, τουλάχιστον στο βαθμό που φανταζόμασταν και πάντα συγκριτικά προς το έργο του Haydn · ή όταν συμβαίνει δεν γίνεται εκ πρώτης όψεως αντιληπτό. Για το γεγονός αυτό, ωστόσο, πιστεύουμε πως υπάρχει εξήγηση.

- ▣ Μια πολύ πρόχειρη και οφθαλμοφανής είναι ότι η μικρή διάρκεια ζωής του Mozart δεν του επέτρεψε να συνθέσει τον τεράστιο όγκο έργου που συνέθεσε και μας άφησε αντίστοιχα ο Haydn· επομένως και τα κωμικά ευρήματα στα έργα του είναι αναλογικώς λιγότερα. Αν δούμε τα πράγματα όμως λιγότερο επιφανειακά, θα αντιληφθούμε ότι η πραγματική αιτία για την εύρεση μικρού όγκου κωμικότητας στην οργανική του μουσική, οφείλεται στην βαθύτερη φύση της μουσικής του αντίληψης, στην ιδιαίτερη μουσική του φαντασία, η οποία και του προσδίδει αυτόν τον αέρα του διαφορετικού σε σχέση προς τους άλλους δύο μεγάλους κλασικούς.

- ▣ Ο Haydn και ο Beethoven αγαπούσαν πολύ το cantabile, ήταν όμως κυρίως συνθέτες ενόργανης μουσικής. Η αισθησιακή ομορφιά του ήχου δεν αποτελούσε ούτε κύριο μέλημα ούτε και ήταν έμφυτο γνώρισμα της μουσικής τους. Αντίθετα, η οργανική μουσική του Mozart, όπως άλλωστε και του Schubert, παραπέμπει στο cantabile και αυτό επειδή η φαντασία και των δύο αυτών συνθετών ήταν κυρίως φωνητική ακόμα και στις ενόργανες συνθέσεις τους· μάλιστα, το στυλ του Mozart στις συμφωνίες του επικρίθηκε έντονα ως υπερβολικά οπερατικό.

- ▣ Είναι ευρέως γνωστό πως το τραγούδι, από τη φύση του, όπως και ο αισθησιασμός δεν έχει τίποτε το αστείο. Ανήκει σε μια περιοχή της ομορφιάς όπου το κωμικό στοιχείο δεν μπορεί να διεισδύσει παρά μόνο με τη βοήθεια των λέξεων ή της κωμικής ηθοποιίας. Το ίδιο το τραγούδι μπορεί ίσως να γίνει κωμικό εάν μετατραπεί σε γκροτέσκο τρόπο ομιλίας ή άρθρωσης. Το σύγχρονο ρεπερτόριο περιλαμβάνει στο ιδίωμά του τέτοιους ήχους ή θορύβους για να υποδηλώσει την ωμότητα της σύγχρονης πραγματικότητας ή το παράλογο.

- ▣ Ας περάσουμε τώρα όμως σε κάποια δείγματα οπερατικής μουσικής του Mozart όπου τα κωμικά στοιχεία είναι πιο έκδηλα από την πρώτη κιόλας ματιά.